

Glossa, Lyranus, Cajétanus, putent alia anteriori epistola, quae intercedit, id scripsisse Paulum: scripsi, inquam, id quod sequitur:

9 et 10. NE COMMISCEAMINI (ne habeatis consortium cum) FORNICARIIS, NON UTIQUE FORNICARIIS MUNDI (q. d. Cum dixi et scripsi: Ne commisceamini fornicariis, non intellexi fornicarios Paganos esse vitandos): ALIOQUIN DEBUERATIS DE HOC MUNDO EXHISSE: — totus enim mundus plenus est Paganis, eisque vel fornicariis, vel avaris, vel idolis servientibus; sed « si is qui frater est, » id est, si sit Christianus, ait Ambrosius, et publice male audiat quasi fornicator, hunc vitate.

11. SI IS, QUI FRATER NOMINATUR, EST FORNICATOR. — *Vt nominatur refer ad frater, quoniam ex Graeco cum (Eodem modo refertur potest ad fornicator; q. d. Qui publice nominatur fornicator. Unde Augustinus, lib. III contra Parmen., cap. II: Nominatur, inquit, id est, iudicatur, condemnatur in iudicio de fornicatione, tanquam fornicator (1).*

Quis avarus, quis rapax? AUT AVARUS, AUT RAPAX. — « Avarus » est, qui clam aliena capit per fraudes; « rapax, » qui per vim apertam. Nec enim avarus qui tenacius sua retinet, coelo excludatur, nisi neget eleemosynam pauperi in extrema et gravi necessitate: multo minus a sociate fidelium est excludendus: quod tamen hic jubet Apostolus. « Avarum » ergo intelligit furem, vel raptorem, ut dixi. Unde pro « avarus, » Graece est *πλεονεκτης*, quod idem est atque *πλονακτής*; autem Aristoteli dicitur fraudator et circumscriptor, ait Budæus. *Mos-*

(1) « Nunc autem scripsi vobis, » id est, sed haec fuit mea mens, quam ita scriberem. Nunc hic vim habet adversativam, ut apud Ciceronem saepe ponitur, nunc verò.

versum enim fraudare significat, ut patet II Cor. VII, 2, et XII, 18.

12. QUID MIHI DE HIS, QUI FORIS SUNT, JUDICARE? *Ver. 11.*

NOXAE DE HIS, QUI INTUS SUNT, VOS JUDICATIS? — Nota: « Judicare » hic uti et alibi, idem est quod damnare et punire fornicarios, v. g. pena separationis et vitiationis, quasi excommunicationis ejusdem, quae fertur hoc ipso, quo aliis pure et innocentibus praecipitur, ut cum fornicariis hisce non commisceantur, q. d. Hoc ipso qua edico, Non commisceamini fornicariis, indirecte et consequenter iudico et damno ipsosmet fornicarios, quasi sotes et noxios cavendos et fugiendos; idque haec de causa, ut nimirum ipsi, cum vident se hac lege ab aliis vitari, confundantur et respiciant: damno, inquam, fornicarios, non eos qui « foris, » id est extra Ecclesiam, sunt, puta Paganos (hi enim cum sint extra Ecclesiam, pariter extra meam jurisdictionem sunt); sed eos qui in Ecclesia sunt, puta fideles, qui meae curae et jurisdictioni sunt subiecti.

Dices: Si eos qui foris sunt non possumus judicare: ergo Ecclesia non potest judicare et punire haereticos et schismaticos; hi enim sunt foris, id est extra Ecclesiam.

Respondéo, eos esse extra Ecclesiam, quia bonis Ecclesiae sunt privati; intus tamen sunt, quia ejus jurisdictioni subsunt; hoc ipso enim quo characterem baptismi retinent, manent sua prima professione Ecclesiae devincti, obligati, subiecti. Unde tenentur jejuniis, festis aliisque legibus Ecclesiae: suntque in Ecclesia, sicut mandipia in familia, et rei incarcerationati in urbe.

13. AUFERTE MALUM EX VOBIS IPSIS, — eijcite *Ver. 11.* oculo vestro fornicarium: nam Graece est *ἐκ-*

Parous mox judicat Ecclia sit?

Qua re bona haereticis et schismaticis stat in Ecclesia.

elictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? gnare non magis fraudem patimini? 8. Sed vos injuriam facitis, et fraudatis: et hoc fratribus. 9. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicari, neque idolis servientes, neque adulteri, 10. neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. 11. Et haec quidam fuisistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. 12. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. 13. Esca ventri, et venter escis: Deus autem et hunc et has destruet: corpus autem non fornicationi, sed Domino, et Dominus corpori. 14. Deus vero et Dominum suscitavit, et nos suscitabit per virtutem suam. 15. Nescitis quoniam membra vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. 16. An nescitis quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una. 17. Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est. 18. Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. 19. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis vestri? 20. Empi enim estis pretio magno. Glorificate, et portate Deum in corpore vestro.

Ver. 1. 1. AUDET ALIQUIS VESTRUM HABENS NEGOTIUM QUOD HIC (Item) ADVERSUS ALTERUM (puta fratrem, sive Christianum. Ita Syrus) JUDICARE? — Syrus *ידין דאנדא*, id est iudicio experiri, iudicio contendere: sic enim Hebraei dicunt *ידין נישט* nispat, iudicatus est, pro iudicio contendit, ut I Reg. XII, 7, dicit Samuel: « Nunc ergo state, ut iudicio contendam (hebraice *ידין נישט* issapeta, id est iudicet) adversum vos coram Domino. » Et Eszech. XX, 35: « Adducam vos in desertum populorum, et iudicabor (id est iudicium subibo, litigabo) vobiscum ibi facie ad faciem: sicut iudicio contendit adversum patres vestros in deserto terrae Aegypti. » Et Jerem. II, 35: « Ecce ego iudicio contendam tecum, » hebraice *ידין נישט* nispat otach, id est iudicabor tecum. Pari modo Graecum *ἐπιθετα*, id est iudicari, verbum medium est, tam activae quam passivae significationis: hic autem activae est. Nam Apostolus non carpit eos, qui ad tribunalia Ethnicorum trahebantur, hi enim ea declinare non poterant; sed eos, qui fratres ad haec tribunalia trahebant, aut communi utriusque litigantis consensu eadem adibant (1).

JUDICARI APUD INIQUOS (puta apud Gentiles infideles: iniquus enim opponit sanctis, cum ait) ERUNT APUD SANCTOS. — « Sancti » autem vocabantur fideles et Christiani, uti saepe jam dixi. Ita Chrysostomus, Theophylactus, Anselmus. Graece est *ἐν τοῖς ἀδικοῖς*, id est, apud iniquos, quia infideles erant fide, qua justus vivit, ac consequenter impii sunt, et saepe proprie injustitiam committunt, q. d. Cum sint injusti hi iudices, ab eis iustitia non est exspectanda, cum saepe uti fidem, ita et iustitiam pervertant.

(1) *Hoc* permissum erat a Romanis, habere litium forum adhibere ex suis capitibus. Eodem privilegio igitur et Christiani gaudebant, praecipue illi ex Judaeis. Sed nonnulli Corinthii, spreto arbitrio Christianis, iudices Ethnicos adhibebant.

2. SI IN VOBIS JUDICABITUR MUNDUS, INDIGNI ESTIS QUI DE MINIMIS JUDICETIS? — q. d. Si per vos Christianos et sanctos iudicabitur totus mundus, quanto magis per vos, quasi arbitros, minime vestrae lites componi debent?

3. NESCIIS QUONIAM ANGELOS JUDICABIMUS? — Aliqui per « angelos » sacerdotes intelligunt: hi enim a *Malachia*, cap. II, vocantur « angeli Domini exercituum. » Sed hoc alienum est a mente Pauli. Unde et Patres passim hic proprie angelos accipiunt.

Nota hic agi de die iudicii generalis. Ita Chrysostomus, Theodoretus, Ambrosius, Anselmus. Hinc sequitur primo, illo die iudicandos esse non tantum homines, sed et angelos bonos et malos (de malis angelis hunc locum accipiunt Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Anselmus). Est enim una Ecclesia hominum et angelorum, unumque caput et iudex Christus. Hoc etiam pertinet ad publicam gloriam divinae iustitiae et ad laudem angelorum.

Sequitur secundo, quod Christus et Sancti non improprie, quomodo dicitur *Matth. XII, 41*, quod regina Austri et Ninivite surgent in iudicio, et condemnabunt generationem istam, gentem scilicet Iudeorum; sed iudicio proprie dicto (tali enim iudicabant secularia Corinthii) iudicabunt sua potestate et auctoritate angelos, uti et homines: bonos quidem iudicio approbationis, laudis et glorificationis; malos vero proptissime iudicio condemnationis et exprobrationis: quod scilicet ipsi, cum homines essent in corpore fragili, Dei cultum omnemque puritatem amplexi sint, quod

In gra. rali iudicio iudicandi sunt homines et angeli tan boni quam mali.

Quomodo homines sancti iudicabunt angelos bonos et malos?

CAPUT SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Transit Apostolus ad litigia et iudicia, arguitque Corinthios, quod lites instituant coram iudice Ethnico, easque subinde iniquas et injustas.

Inde secundo, vers. 9, docet iniquos, quorum varias species enumerat, regnum Dei non possessuros.

Tertio, vers. 13, transit ad fornicationem, eamque insectatur multis argumentis. Colligam ea in fine capituli.

1. Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum, iudicari apud iniquos, et non apud sanctos? 2. An nescitis quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? 3. Nescitis quoniam angelos iudicabimus? quanto magis saecularia? 4. Saecularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum. 5. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem suum? 6. Sed frater cum fratre iudicio contendit: et hoc apud infideles? 7. Jam quidem omnino

ram hæc non expeditur saluti animæ meæ, quia peccata sunt.

Quod hunc sensum recte refellit Ambrosius : « Quomodo, inquit, licet quod prohibetur? aut certe si omnia licent, nihil potest esse illicitum, » q. d. Ambrosius : Illud dicitur licere quod nulla lege est prohibuit; non autem id quod est liberi arbitrii facere, vel omittere. Sensus itaque hujus loci est : « Omnia mihi licent, » omnia nihilum adiaphora, et lege non prohibita. Ita Chrysostomus, qui cum Theophylacto hæc refert ad vers. sequent.

13. ESCA VENTRI, ET VENTER ESCIS. — q. d. Licet mihi omnibus cibis vesci, sed non sinam gulam alicujus cibi mihi dominari, ut fiam mancipium ventris.

Secundo, Ambrosius et S. Thomas referunt ad sumptus, q. d. Licet mihi evangelizanti a vobis accipere sumptus et victum; sed ego eos non accipiam, ne ulli fiam obnoxius et meam libertatem perdam; ut more epistolico varia miscet Apostolus, quæ sciebat illos ad quo scribit, aliunde intelligere.

Tertio et aptissime, Anselmus et S. Thomas referunt hanc sententiam ad superiora de judiciis, q. d. Hæc contra judicium dixi, non quasi illicitum sit ex se in judicio sua repetere, sed quod nolim sub aliorum, scilicet iudicium, advocatorum, procuratorum, maxime infidelium, potestatem vos redigi. Unde vertit Syrus, nemo in me potestatem exercet.

Moraliter S. Bernardus, lib. III De Consider. ad Eugenium : « Spiritualis, inquit, homo omne opus suum trina consideratione preveniet, primo, an liceat; deinde, an deceat; postremo, an expediat. Nam etsi constat, in Christiana utique philosophia, non decere nisi quæ licent, non expedire nisi quæ decet et licent; non continuo tamen omne quod licet, decere aut expedire consequens erit. »

ESCA VENTRI (scilicet destinata est, æque ac) VENTER ESCIS. — q. d. Cur lites suscipitis ob temporalia, quæ fere ad escas et ventrem tendunt? Escæ enim res caduca est et vilis, ad hoc facta, ut in ventrem projiciatur: venter autem vilissima pars hominis tantum est ad hoc, ut escas coquat, digerat, egerat, corruptat, estque vas sordium; et tam escæ quam venter peribunt, quia in morte fiet escæ vermium; et licet venter resurgat, non tamen amplius escas admittet. Simul secundo, transit hic ex composito ad gulam Apostolus, quia gula est mater libidinis, quam deinceps insectator. Itæ Theophylactus. Unde S. Athanasius, vel quisquis est auctor (nam non esse S. Athanasium Alexandrinum, patet ex eo quod Quæst. XXIII citet ipsum Athanasium, et ab eo diversam sequatur sententiam; et ex eo, quod citet Epiphanium et Gregorium Nyssenum, qui S. Athanasio fuerunt posteriores), Athanasius, inquam, ad Antiochum, Quæst. CXXXIII, per ventrem hic intelli-

Quæ consideranda in omnibus nostris operibus? Venter vilissima pars hominis.

git ingluviem et crapulam, q. d. « Escæ ventri et venter escis, id est ad crapulam venter habet desiderium, et hæc ad illum: verum qui crapulam ventrique deditus est, non potest servire Deo, sed sui ipsius ventris servus est, ideo abolebit illum Deus. »

DEUS ET HUNC (ventrem) ET HAS (escas) DESTRUET — καταργήσει, abolebit, in morte et resurrectione, ut scilicet non sit amplius venter escarum, qui escis pascatur; nec escæ sint ventris, ut ventrem inescant et impleant.

CORPUS NON FORNICATIONI (destinatum et datum est, ut) FORNICEMUR, SED (ut) DOMINO (casto corpore serviamus, Christumque ut caput castis et sanctis moribus sequamur. Ita Anselmus et Chrysostomus. Unde sequitur), ET DOMINO CORPORI. — Christus scilicet corpori nostro datus est in caput, ut illi quasi imminet, q. d. Ergo corpora nostra non fornicationi, sed Christo capiti quasi membra pure servire debent. semperque caput sum Christum, Christique puritatem emulandi. Secundo, « Dominus corpori, » id est Christus corpori casto et puro erit premium, eique incorruptionem et immortalitatem donabit. Ita Ambrosius et Anselmus. Prior sensus est simplicior, nam de resurrectione sequitur, cum subdit :

14. DEUS VERO ET DOMINUM (Christum et crucifixum et mortuum) SUSCITAVIT: ET NOS (sic cum Christo gule et libidini moriamur, eaque crucifigamus) SUSCITAVIT.

15. NESCIUS QUONIAM CORPORA VESTRA MEMBRA SUNT CHRISTI? — Vos ipsi enim, ac consequenter corpus et anima vestra, estis membra Ecclesie Christi. Pulchre S. Augustinus, serm. 18 in hæc Apostoli verba : « Vita, inquit, corporis anima est, vita animæ Deus est. Spiritus Dei habitat in anima, et per animam in corpore, ut et corpora nostra tempus sint Spiritus Sancti, quem habemus a Deo. »

TOLLENS ERGO MEMBRA CHRISTI, FACIAM MEMBRA MERETRICIS? ADISIT. — « Tollens, » non quasi avellens et separans a Christo; Christi enim et Ecclesie membrum manet fornicator, quamdiu fidem veram retinet. Sed « tollens, » id est accipiens, et, ut D. Thomas, injuste subtrahens sua membra generationi destinata, obsequio et servitio Christi, cujus sunt. Fidelis enim fornicans hæc generationis membra et corpus suum, quasi membra, Christo, cujus est, suffurat, et dat meretrici. Tollit ergo a Christo corporis sui usum, non dominium.

16. QUI ADHERET MERETRICI, UNUM CORPUS EFFICITUR. ERUNT ENIM, INQUIT, DEO IN CARNE UNA. — « Unum corpus, » per corporum unionem et commixtionem, ut, sicut mercatores in societate unum habebant opes, quia communes, sic fornicarii unum habeant corpus, quia utriusque corpus est utriusque commune, ait Cajetanus. Et sic sunt « duo in carne una, » id est duo sunt una caro, q. d. E duobus fiet unus homo, non spiritualis, sed carnalis, et quasi totus caro.

Crapula dedita non potest nec viti Deo

Quomodo dicitur? Erunt duo in carne una?

Vers. 14.

Vers. 15.

Vers. 16.

Vers. 16.

Quomodo fornicarius cum meretrici co una corpus efficitur?

ERUNT ENIM, INQUIT (Scriptura sacra), DEO IN CARNE UNA. — Citat hæc verba Paulus ex Gen. cap. II, vers. 24, ubi dicitur de conjugibus: bene tamen Apostolus ea refert ad fornicantes, quia actus externi sui conjugum, seu fornicantium, secundum speciem naturæ non differunt, licet in genere moris specie, imo genere, differant: horum enim actus sunt libidinis et vitii, florum vero actus sunt temperantiæ, justitiæ et virtutis. Ita S. Thomas.

Nota: De conjugibus dicitur, quod « erunt duo in carne una, » id est duo erunt una caro: primo, per copulam carnalem, ut hic explicat Apostolus. Secundo, « erunt una caro, » synecdochice, id est unus homo, una persona: vir enim et femina civiliter unum sunt, et censantur una persona civilis. Tertio, quia conjux est dominus corporis sui comparis, et sic unus caro est alterius caro. Patet cap. seq., vers. 3. Quarto, effective, quia unam carnem, scilicet prolem, generant.

Nota secundo: Hæc phrasi utitur Scriptura hoc fide, ut ostendat inter humanas necessitudines arctissimum et inviolabile esse vinculum matrimonii. Hinc ex Adami costa fecit Deus Evam, quasi vir et femina non tam duo quam unus sint, debeantque unum esse amore et voluntate, adeoque si sit opus, conjux conjugis causa debeat patrem et matrem deserere, ut dicitur Genes. II, 24. Citat ergo Apostolus hunc locum, ut demonstret quantum se debeat et infamem fornicator, utpote qui tam arde conjungatur cum meretricula vilissima, ut unum fiat cum illa, et in ipsam, in scortum scilicet et meretricem, se quasi transformet.

17. QUI AUTEM ADHERET DOMINO (cum eo fit et) EST UNUS SPIRITUS. — « Unus, » non essentialiter, ut voluit Almaricus et illuminati quidam fanatici, teste Ruysbrochio, lib. De alta Contemplatione, sed accidentaliter: unus, inquam, charitate, voluntatis consensu, gratia et gloria, quæ hominem faciunt quasi divinum et Deum, ut cum Deo quasi unus idemque sit spiritus. Ita Ambrosius, Anselmus, Cæcumenius. Unde ex hoc loco S. Basilii, lib. De Vera Virginitate, demonstrat animam castam et sanctam esse sponsam Dei, eamque in divina imaginis excellentiam transferri, ut cum Deo unus fiat spiritus; atque ex hæc cum Deo conjunctione haurire omnem puritatem, virtutem, incorruptionem, pacem et tranquillitatem:

« Quocirca, inquit, anima quæ Christo copulata est tanquam sapientiæ Verbi Dei sponsa, sapiens ac prudens sit necesse est, ut omni stultitiæ et insipientiæ nota jugi divinarum rerum meditatione explosa, sapientiæ, cui conjuncta est, oritur pulchritudine: donec æternam sapientiam sibi penitus jungat, unumque cum eo, cui inhaesit, effecta, ex corruptibilis fiat incorruptibilis, ex imperita prudens ac sapientissima, tanquam Verbi cui adhaesit costa, atque (ut breviter dicam)

ex homine mortali immortalis Deus; sicut ut ille, cui conjuncta est, omnibus manifestetur. »

Præclare vero S. Bernardus, serm. 7 in Cantica, hoc Dei cum anima (quæ pura et casta dilectione Deo adheret) connubium, et ex eo manantem bonorum communicationem ita describit: « Anima, inquit, quæ diligit Deum, sponsa vocatur: hæc enim duo nomina, sponsa et sponsus, maxime indicant internos affectus; his enim omnia communia sunt, una hereditas, una domus, una mensa, unus lectus, una caro. Propter hæc relinquit homo patrem et matrem, etc., et erunt duo in carne una. » Deinde eorumdem amorem et osculum prosequitur dicens: « Sponsa itaque dicitur illa, quæ amat; amat autem quæ osculum petit, non petit libertatem, non mercedem, non hereditatem, sed osculum more plane castissimæ sponse, ac sacrum spirantem amorem, nec omnino valentis flammam dissimulare, quam patitur. Osculetur, inquit, me osculo oris sui. Quasi dicat: Quid mihi est in celo, et a te quid volui super terram? Denique hujus amoris puritatem et vehementiam ita explicat: « Amat profecto caste quæ ipsum, quem amat, querit, non aliud quid præter ipsum. Amat sancte, quia non in concupiscentia carnis, sed in puritate spiritus. Amat ardentem, quæ ita proprio inebriatur amore, ut majestatem non cogitet. Quid enim? respicit terram, et facit eam tremere; tangit montes, et fumigant; et ista se ab eo postulat osculari? ebria est? ebria certe, quia fortassis de calida vinaria egressa erat. O quanta amoris vis! quanta in spiritu libertatis fiducia! Perfecta charitas foras mittit timorem. Nec dicit: Me osculetur iste, vel ille sponsus, vel amicus, vel rex; sed indeterminate loquitur: Osculetur me, quemadmodum et Maria Magdalena dixit, loquens de Christo Domino, quem in monumento non reperiens, sublatam credidit: Si tu sustulisti eum, dicito mihi, ubi posuisti eum, et ego eum tollam. Quem eum? non aperit; quia palam omnibus esse credit, quod a suo corde nec ad instans recedere potest. Sic sponsa: Osculetur me, ait, ille qui nunquam a corde meo absens est: quia amore accensa credit nomen sponsi omnibus conspicuum esse. » Plura de hæc anime Deo adherentis cura Deo desponsatione et conjunctione dicam II Corinth. XI, 2.

Rursus idem Bernardus, sive auctor tract. De Vita Solitaria, ante finem: « Unitas, inquit, spiritus cum Deo hominis or sursum habentis, proficientis in Deum voluntatis est perfectio. Cum jam non solum vult quæ Deus vult, sed et sic non tantum affectus, sed etiam in affectu profectus, ut non possit velle nisi quod Deus vult: velle autem quod Deus vult, hoc jam simile Deo esse est: non posse velle nisi quod vult Deus, hoc est jam esse quod Deus est, cui jam velle de esse idipsum est. Unde bene dicitur, quod tunc videbimus eum sicuti est; cum sic similes ei eri-

Excellens et utilitas hominis cum Deo uniti.

Quare Deus ex costa Adami fecit Evam?

Quomodo dicitur? Erunt duo in carne una?

Quomodo dicitur? Erunt duo in carne una?

mus, hoc erimus quod ipse est: quibus enim potestas data est filios Dei fieri, data est potestas, non quidem ut sint Deus, sed sint tamen quod Deus est.»

Deinde prosequitur Bernardus triplicem similitudinem hominum cum Deo, ac deinde subiungit: «Dicitur autem hæc similitudo Dei unitas spiritus, non tantum quia efficit eam, vel afficit ei spiritum hominis Spiritus Sanctus, sed quia est ipsa Spiritus Sanctus, Deus charitas: qui cum sit amor Patris et Filii, et unitas, et suavis, et bonum, et osculum, et amplexus, et quidquid commune potest esse amorum in summa illa unitate veritatis et veritate unitatis, hoc idem homini suo modo fit ad Deum, quod cum substantiali unitate Filio est ad Patrem, et Patri ad Filium: cum in amplexu Patris et Filii mediam quodammodo se invenit hominis beata conscientia: cum modo ineffabili inegitabilique fieri meretur homo Dei, non Deus; sed tamen quod Deus est ex natura, homo ex gratia.»

18. FUGITE FORNICATIONEM. — Quia, ut Anselmus, Cassianus, et passim Patres docent, alia vita pugnamdo, sola libido fugiendo vincitur, scilicet fugiendo feminas, objecta, occasiones libidinis, divertendo oculos et mentem, ut alia videat et cogitet. Si enim turpi tentationi te opponas et cogitationi repugnes, cogitando magis commoves imaginationem earumdem, indeque carnem et concupiscentiam innatam et in libidinem profusam magis accendis.

OMNE PECCATUM EXTRA CORPUS EST, — corpus proprium non maculat, non pollut.

Dices: Si quis se occidat, mutilet, castrat, hic in corpus suum peccabit: ergo non omne peccatum a fornicatione distinctum extra corpus est.

Respondet: Omne peccatum, id est omne genus peccatorum, quod communiter et ordinarie committunt homines, extra corpus est. Septem enim sunt vitia capitalia, quæ Theologi ex S. Paulo dividunt in spiritualia, et corporalia sive carnalia: carnalia duo sunt, gula, et libido: spiritualia sunt quinque, puta superbia, avaritia, ira, invidia, aecidia, ex quibus ira et invidia subinde perse prorumpunt in necem proximi, non autem in necem propriam nisi per accidens, raro et extraordinarie; ac consequenter iracundus per se et ordinarie non peccat in corpus proprium, sed alienum, quod ledit vel occidit, q. d. Apostolus:

Omne peccatum, id est perique omnia peccata, quæ ordinarie et communiter faciunt homines, extra corpus sunt. Non ergo sub vò omne peccatum, comprehendit sui mutilationem vel occisionem, quæ per accidens, raro et extravagante fit; non etiam comprehendit gulam, uti mox dicam.

QUI FORNICATUR, IN CORPUS SUUM PECCAT. — S. Hieronymus, epist. ad Amantium, tom. III, duas huius loci expositiones affert, quarum prima est: fornicator peccat in corpus, id est in uxorem

suam. Secundo, in corpore defigit stimulos veneris, qui etiam post peccatum, cum vult penitere, ad pristina eum tiffilient. «Alia, ait S. Hieronymus, peccata forniceus habent, et licet invitet lucrum, mordet conscientia. Sola libido etiam in ipso tempore penitendi, præteritis stimulis patitur, et tiffillationem carnis et incentiva peccati, ut per hæc quæ corrigi cupimus cogitantes, rursum sit materia peccandi.» Id exportum se fatetur S. Hieronymus, epist. 22 ad Eustochium. Experta idipsum est et sancta Maria Ægyptiaca, quæ totidem annos quot veneri servierat, scilicet 17, hos stimulos penitens est passa, ut narrat Sophronius, Hierosolymorum Patriarcha, in ejus Vita.

Ecumenius decem alias ejus loci habet expositiones. Totidem adfert Isidorus Pelusiota, lib. IV, epist. 120. Verum sensus proprius et genuinus huius loci est: «Qui fornicatur, in corpus suum peccat,» hoc est, qui fornicatur, corpori suo injuritur est, corpori suo gravem injuriam irrogat: primo, quia corpus suum pollut, coinquinat et maculat. Ita Nyssenus, oratione in hanc Apostoli sententiam.

Secundo, quia corpus suum fornicando debilitat, exhaurit, et sepe lue venerea, alisque morbis inficit et consumit. Ita S. Athanasius apud Ecumenium. Utroque modo gulosus quoque et ebrius in corpus suum peccat: quia illud phlegmatibus, vomitu alisque sordibus sepe dedecorat, illiusque vires et calorem naturalem debilitat, ledit et obruit. Unde sub fornicatione hic gula et ebrietas quasi illi affinis, imo mater, intelligi potest: quæ de causa de gula paulo ante, vers. 13, egisse videtur Apostolus: hæc enim duo, scilicet gula et libido, propria sunt vitia corporis, unde et peccata carnalia vocantur; reliqua vitia sunt spiritus et mentis, uti paulo ante dixi.

Tertio, fornicator corpori suo injuritur est, quia ipse solus corpus suum liberum, purum et nobile villissime meretricis juri, servituti et potestati subijcit, ut cum ea quasi unum quid fiat. Perinde enim ac si quis corpus nobile, sanum et speciosum colligaret corpori alicujus putidi leprosi, diceretur injuriam gravem facere corpori tam nobili et pulchro; ita qui corpus suum liberum, purum ac nobile, a Deo creatum, et sanguine Christi redemptum et ablutum, meretrici sordide, abjectæ et infami commiscet, gravem corpori suo injuriam irrogat; hæc enim injuriam omnibus hæc versibus exaggerat Apostolus.

Quarto, fornicator in corpus suum peccat et injuritur est, quia in corpore fedam et pudendam libidinem excitat, quæ ita mentem absorbet, ut in illius actu nihil aliud homo cogitare possit. Facit ergo fornicator corpus suum mancipium libidinis et concupiscentiæ, ut in eo facta libido dominetur, illudque totum sibi vindicat: nec gula, nec aliud vitium in corpore tam pudendam et tam vehementem concupiscentiam excitat, quæ

Alia sibi corpus mancipet, ut libido. Sola ergo libido dominatur corpori, illudque sua concupiscentia et peccato inficit, subjugat et corrumpit.

19. AN NESCITIS QUONIAM MEMBRA VESTRA TEMPLO SUNT SPIRITUS SANCTI? etc. — Ergo quasi sacrilegi sunt, qui per libidinem pollutant corpora sua, quæ sunt templa Spiritus Sancti. Illi enim injuriam irrogant, dum corpus ipsi dicatum auferunt et transferunt ad veneris demonem. Porro corpora fidelium templum sunt Spiritus Christi, quia ipsi membra sunt Christi, et quia fideles cum Deo unus sunt Spiritus. Vide dicta vers. 16 et 17, et quæ dicitur sum Epist. II, cap. vi, vers. 16. Acute et eleganter Tertullianus, De Cultu Feminæ, cap. I, hujus templi ædificium et antifilem constituit pudicitiam: «Nam cum omnes, inquit, templum simus Dei, illato in nos et consecrato Spiritu Sancto, ejus templi ædificia et anistes pudicitia est, quæ nihil immundum, nec profanum inferri sinat, ne Deus ille qui inhabitat, inquinatam sedem offensus derelinquat.» Fidelis ergo et justus est templum, in quo per gratiam habitat et colitur Spiritus Sanctus, quem iis dedit Deus, ut in eis operetur sanctas cogitationes, affectiones, sermones, actus. Quare indignum est, ut ejus corpus et anima per fornicationem fiat fanum impuræ Veneris et Priapi: hæc enim gravis est injuria in Deum et Spiritum Sanctum. Hinc S. Seraphia virgo et martyr, cum Præses ei diceret: «Ubi est templum Christi quem adoras, et quo sacrificio?» respondit: «Ego castitatem colens templum sum Christi, cui meipsam in sacrificium offero.» Ait Præses: «Si castitas tibi ablata fuerit, Christi templum esse desines?» Ad quem virgo: «Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus.» Inmisit igitur Præses duos juvenes qui eam violarent: sed illa orante terramotus extitit, juvenesque exanimati ceciderunt; verum illius precibus vite restituti sunt. Ita habet ejus Vita apud Surium, 3 septembris.

20. EMPTI ESTIS PRETIO MAGNO. GLORIFICATE ET PORTATE DEUM IN CORPORE VESTRO, — q. d. Magni æstimatæ, magni facile vestra corpora, cum ea licetur demon turpi et brevi corporis voluptate. Ne corpus tuum vilipendas, ne gratis vendas, imo maximi ducas: hæc est enim gloria Dei, si magni fiant illa corpora, quæ Deus tanto sibi pretio comparavit, scilicet sanguine suo. Hinc nomen gloriosum Christiani est Emptus et Redemptus, scilicet a peccato et gentilismo, idque pretio sanguinis Christi. Sic olim filii Christianorum empti a Turcis, et a christianismo ad turcismum traducti, vocabantur mamluchi, id est empti. Cum enim Tartari subegissent Armeniam, vendiderunt pueros Christianorum: hos Melech-Sala, Ægypti Sultanus, emit magno numero, ipsoque in militia exerceri curavit, et vocavit mamluchos, id est emptos. מלך malac enim Arabicè significat emere et acquirere. Post mortem Sultani Melech-Sala cooperunt Mamluchi ex suo collegio, quod solis

Christianis apostatis constabat, regem constitinere anno Christi 1232. Ut autem cooperunt Mamluchi sub Frederico II Imperatore, ita extirpatis sunt a Selymo Ægyptum occupante, anno Christi 1316. Tunc enim Mamluchi regare et esse desierunt.

GLORIFICATE DEUM IN CORPORE VESTRO, — castum illud servando in obsequium spiritus et Dei.

Nota: Te portate non est in Greco. Ut equus, ait D. Thomas, portat dominum et sessorum, et ad ejus voluntatem movetur; ita corpus Dei voluntati et obsequio mancipetur. Græca addunt: καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὅπως, ἀνά τῆς τοῦ Θεοῦ, et in spiritu vestro, quæ sunt Dei, q. d. Glorificate et portate Deum, et in corpore et in mente, quia utraque sunt Dei.

Nota, Corinthios fuisse in venerem, ac consequenter in gulam propensos. Id patet ex Suida verbo Cothys, qui ait: «Cothys demon apud Corinthios colitur, præses effeminatorum et impudicorum.» Idem docet Herodotus in Clia, et Strabo, lib. VIII: «Fanum Veneris, ait Strabo, Corinthi ita fuit locuples, ut plures quam mille habuerit sacerorum familias meretrices, quas Dæ vii mulieresque dedicantur.» Inde in proverbium abiit κοθηστικὸς, hoc est, lascivire, genio et libidini vacare. Hinc Apostolus impense Corinthios dehortatur a solita fornicatione; idque variis rationibus ex diversis locis petit: primo, a creatione; secundo, a resurrectione corporis; tertio, a feditate libidinis et injuria in corpus; quarto, a dignitate corporis.

Ex quibus colligas sex argumenta, quibus eos deterret a scortatione. Primum est, quia corpus non est nostrum, sed Domini, vers. 13. Secundum, quia, si castum sit, resurget in gloria, vers. 14. Tertium, quia corpus nostrum membrum est Christi, vers. 15. Quartum, quia corpus castum templum est Spiritus Sancti, ut per castitatem Deo adherens fiat unus spiritus cum Deo, vers. 17. Quintum, quia libido corpus dedecorat et contaminat, vers. 18. Sextum, quia corpus nostrum Christi sanguine emplum est; ergo indignum est, et Deo, Christo ac Spiritui Sancto injurium, si quis illud det meretrici, vers. 20. Vide Chrysostomum in Moralibus.

Moraliter et S. Bernardus in psal. Qui habitat, serm. 7: «Glorificate, inquit, dilectissimi, et portate interim Christum in corpore vestro, omni delectabile, suave pondus, sarcinam salutarem, etiamsi premere aliquando forte videbitur, etiamsi interdum latera tundit et flagellat recalcitrantem, etiamsi aliquando in campo et freno maxillas constringit, et coeret omnino libere. Esto ut jumentum, minime tamen jumentum, patienter quidem sustinens onus, sed bono rem inte ligens: sapienter et delectabiliter cogitans tam ipsius oneris qualitatem, quam propriam utilitatem.» Sic S. Ignatius Martyr vocatus est Deifer et Christifer, idemque B. Virgineum in suis ad eam epistolis Christiferam consalutat, ait S. Bernardus.

Unitas spiritus cum Deo et sic: Libido Dei.

Vers. 18. Sola libido fugiendo vincitur.

Vitia capitalia dupliciter dividunt Theologi.

Peccata omnia peccata, quæ ordinarie committunt homines, extra corpus sunt.

Quæ sententia libidinis.

Quæ sententia plani.

Quæ fornicator in corpus suum peccat: Prima causa. Secunda.

Quæ ebrietas et gulositas in summa corpore peccat.

Tertia.

Similitudo declarationis quam faciunt at meretricibus.

Quarta.

Fili Christiani, Turci, Egypti olim, Melech-Sala, et vocantur mamluchi.

Quæ sententia libidinis.

Cothys est præses impudicorum.

Proverbium κοθηστικὸς.

Ser. ex ecumenico Paulus dehortatur Corinthios a fornicatione.